

АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА ДОЊОВАРОШКА ЦИГЛАНА У ПАНЧЕВУ 2004. ГОДИНЕ

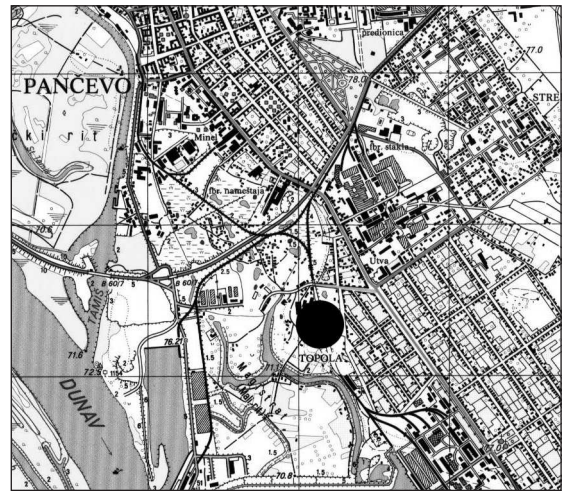
Јелена Ђорђевић, Народни музеј, Панчево
Војислав Ђорђевић, Народни музеј, Панчево
Дејан Радичевић, Филозофски факултет, Београд

Кључне речи: јужни Банат, Панчево, Топола, сондажно ископавање, вишеслојно налазиште, бронзано доба, средњи век, гробље, целине, станишта

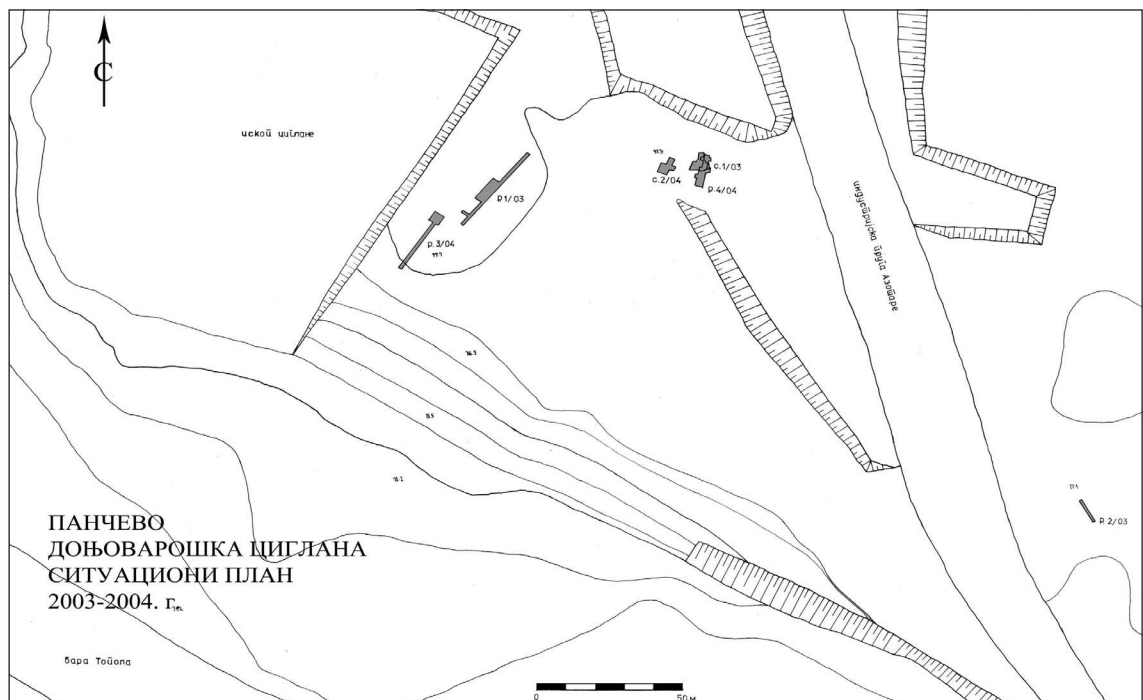
Локалитет Доњоварошка (Најева) циглана простире се уз јужну ивицу панчевачког насеља Топола, удаљен око 500 m од магистралног пута Панчево–Старчево, у правцу запада (карта 1). Највећим делом пружа се на простору некадашње индустријске циглане, на којој су вршена заштитна ископавања 1947. године (Група аутора 1948: 53–95). Археолошка истраживања 2004. године обухватила су преостали део јужне периферије локалитета, односно узани простор поред уздигнуте обале баре Топола, западно од ограде Фабрике азотних ђубрива „Панчево“. На истом месту обављена су прелиминарна сондажна истраживања 2003. године (Ђорђевић 2007: 50–54). Резултати испитивања средњовековних слојева и део покретне археолошке грађе делимично су публиковани (Ђорђевић, Ђорђевић и Радичевић 2005: 263–265, fig. 3, 4).

Ископавања су имала сондажни карактер, са основним циљем да се допуни стратиграфска слика добијена претходним истраживањима.¹ На парцелама у власништву Жељка Латинкића из Панчева (топ. бр. 7641) и МЗ „Центар“ из Панчева (топ. бр. 7638) отворена су два рова и једна сонда, а укупна истражена површина, са проширењима рова и сонде, износи 94 m² (сл. 1).

На западној страни сачуваног дела локалитета, у близини профила старог цигларског ископа, отворен је ров 3, дужине 25 m и ширине 1 m, оријентације североисток – југозапад. Ров је постављен око 10 m западно



од рова 1 из 2003. године, тако да је почетна тачка рова 3 у линији са последњом тачком рова 1 из претходне кампање. На простору рова 3 забележена је сложена стратиграфска ситуација. Средњовековни културни слој констатован је на простору 0–4. дужног метра рова и пружа се до релативне дубине од



Карта – Положај локалитета

Map – Site location

¹ Ископавања су обављена у периоду од 4.10. до 17.11.2004. године, на основу Решења Министарства културе број 633-00-571/2004-03, у организацији Народног музеја Панчево и у сарадњи са Катедром за националну археологију Одељења за археологију Филозофског факултета у Београду. Чланови стручне екипе били су: Јелена Ђорђевић и Војислав Ђорђевић, кустоси археолози Народног музеја Панчево, мр Дејан Радичевић, асистент на Катедри за националну археологију Филозофског факултета у Београду, Иван Живановић, препаратор Народног музеја Панчево, и 23 студента археологије Филозофског факултета у Београду. Ископавања су финансирана средствима СО Панчево, у оквиру програмских трошкова Народног музеја Панчево, а део средстава обезбедио је Филозофски факултет у Београду.

Слика 1 – Ситуациони план локалитета

Figure 1 - Situation plan of the site

0,7 m, на којој су откривени остаци надземног станишта неправилног четвороугаоног облика, димензија око 4 x 4 m. Од станишта су очувани делови пода од набоја, изнад кога су се налазили делови обршене надземне конструкције у виду крупних комада запечене земље и кућног лепа. На простору станишта нађена је грнчарија особена за период XIV–XV века: делови лонаца рађених на брзом витлу, пехара, поклопаца и крчага. Античком периоду припада кружни трап, откривен на 16. дужном метру рова. Његова основа уочена је на релативној дубини од 1,87 m, а са мање дубине левкасто је укопан кроз праисторијске слојеве у археолошку здравицу, до релативне дубине од 2,68 m. Културни слој из бронзаног доба констатован је по целој дужини рова, од 0,3/0,6 до 2

m релативне дубине, на којој се јавља археолошка здравица. Према покретним налазима, пре свега грнчарије, слој се стилски може приписати панчевачко-омољичкој фази ватинске културе. За сада се прелиминарно могу издвојити три вертикална стратиграфска нивоа, односно три релативно-хронолошке фазе у оквиру наведеног периода. То је најпре слој растресите светломрке земље, који се простире од 0,3/0,6 до 1,1 m релативне дубине на простору целог рова. У хоризонталном нивоу, овом слоју припада седам археолошких целина (шест неправилних трапова и једно огњиште откривено на 20. дужном метру рова). Слој се одликује великом количином уломака бронзанодопске грнчарије и животињских костију. Следећи слој се пружа од 1,1 до 1,45 m релативне дубине, мрке је боје и компактне структуре земље, са већим бројем уломака грнчарије из наведеног периода. На његовом дну издвојене су три приближно кружне концентрације жуте компактне глине (на 7, 10. и 15. дужном метру рова), пречника до 1 m, на којима су пронађени делови посуда, јелењих рогова, жртвеника и зидног кућног лепа (сл. 2). Последњи културни слој пружа се од 1,45 до 2 m релативне дубине, тамномрке је боје и компактне структуре земље. Слој карактерише недостатак покретног археолошког материјала, осим неколико ситних уломака бронзанодопске грнчарије, а на његовом дну, на 11. дужном метру рова, уочен је кружни трап, укопан у археолошку здравицу до 2,4 m дубине. Иако хронолошки припада периоду бронзаног доба, стратиграфски се издваја слој сивог пепела, уочен на простору 20–25. дужног метра рова. Појављује се на релативној дубини од 1 до 1,1

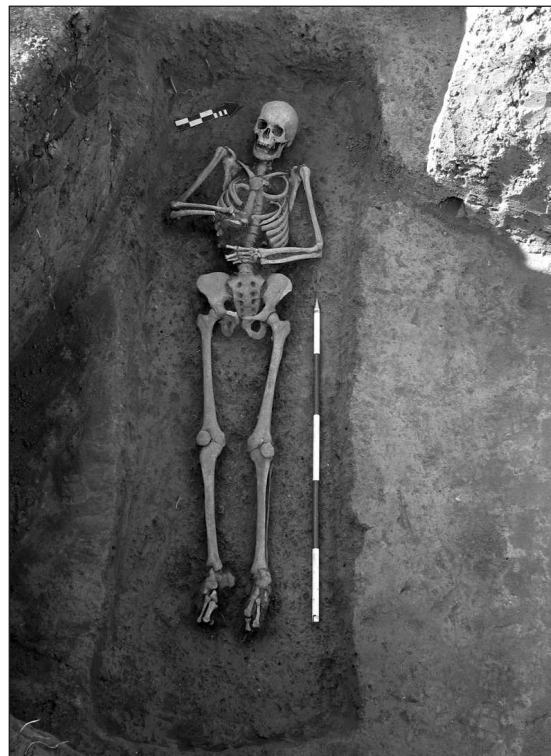
m, а може да се прати до дубине од 4,25 m. Одликује се пепељастом структуром земље, у различитим нијансама сиве боје, и многобројним уломцима бронзанодопске грнчарије. На 21. дужном метру рова, на дубини од 1,7 m, јавља се археолошка здравица, која се прати до дубине од 4,25 m на 24. дужном метру рова.



Слика 2 – Ров 3, детаљ концентрације жуте набијене глине, бронзано доба

Figure 2 - Ditch 3, concentration of yellow compressed clay, Bronze Age, detail

На северном крају очуваног дела налазишта, у непосредној близини профила старог цигларског ископа, и на простору сонде 1 из 2003. године отворен је ров 4, дужине 12 m и ширине 1,5 m, оријентисан у правцу североисток – југозапад. На простору од 5. до 9. дужног метра рова потврђен је југоисточни угао сонде 1 из 2003. године. Приближно 10 m западно од рова 4 отворена је сонда 2, оријентисана у правцу североисток – југозапад, дужине 5 m и ширине 2 m. На простору рова 4 и сонде 2, на којима су направљена проширења како би се комплетније испратиле уочене археолошке целине, понавља се сложена стратиграфска ситу-



Слика 3 – Сонда 2, основа гроба 9, XV–XVIII век

Figure 3 - Trench 2, grave 9, basis, XV – XVIII century

ација. Потврђен је наставак пружања гробља из XV–XVIII века, са укупно пет откривених гробова, и то три на простору рова 4 и два у оквиру сонде 2. Сви гробови су оријентисани у правцу запад – исток, са мањим или већим одступањима. У опруженом положају на леђима, са рукама прекрштеним на грудима, покојници су полагаани у раке право-



Слика 4 – Сонда 2, основа станишта, IX–X век

Figure 4 -Trench 2, dwelling, basis, IX – X century

угаоног облика, укопане кроз слој бронзаног доба у здравицу (сл. 3). На основу налаза делова ношње и накита (бронзано прстење и бронзана дугмад), гробови се оквирно могу одредити у XV–XVIII век. На простору сонде 2 откривена је полуземуница квадратне основе, оријентисана у правцу североисток – југозапад, са ивицама дужине 3,3 м (сл. 4). У североисточном углу станишта нађено је огњиште сачињено од ситно ломљеног ка-

мена са деловима црепуље, а у југозападном углу налазило се друго огњиште, са подницом од запечене земље. Под је био од добро набијене глине и у северозападном делу станишта под притиском је упао око 0,1 м у бронзанодопски кружни трап. Забележене су кружне и правоугаоне јаме за носеће стубове надземне конструкције. У слој рушења станишта укопан је један гроб са позносредњовековног гробља. На основу налаза уломака грнчарије, станиште се може сместити у оквире X века. Археолошке целине из античког времена констатоване су на простору рова 4. Откривена су два трапа неправилног овалног облика, оштећена укопима рака на позносредњовековном гробљу. Оба трапа укопана су кроз слој бронзаног доба и у археолошку здравицу. Слој из бронзаног доба (панчевачко-омољичка фаза ватинске културе) забележен је у рову 4 и сонди 2. Културни слој се појављује на дубини од 0,3/0,5 м и пружа се до дубине од 1,1 м, на којој је констатована археолошка здравица. Осим њега, откривени су и остаци шест кружних трапова различитих пречника и профила уповавања.

Наставком археолошких радова на локалитету Доњоварошка циглана потврђена је изразито сложена стратиграфска слика. Осим археолошких слојева и целина из ранијих епоха, открићем два станишта потврђено је насељавање овог места у IX–X и XIV–XV веку.

ARCHAEOLOGICAL RESEARCH AT THE SITE OF DONJOVAROŠKA CIGLANA IN PANČEVO IN 2004

Jelena Đorđević, National Museum Pančevo
Vojislav Đorđević, National Museum Pančevo
Dejan Radičević, Faculty of Philosophy, University of Belgrade

National Museum in Pančevo in cooperation with the Department of Archaeology of the Faculty of Philosophy in Belgrade has, in 2004, carried out archaeological excavations on the site of Donjovaroška (Najeva) ciglana near Pančevo. The site is located on the former industrial brickworks clay outcrop, and was mostly destroyed as a result of its prolong work. Only a small part of the southern periphery of the site was preserved, and it was here that preliminary archaeological excavations took place in 2003. Excavation that begun the following year confirmed extremely complex stratigraphical evidence with vertical and horizontal overlays that can be dated from Bronze Age to late Medieval times. Within trench 3 and ditch 2 very powerful Bronze Age layer was discovered, with up to 2 meters

in thickness that can, based on the numerous archaeological finds, be dated to the Pančevo-Omoljica phase of Vatin culture.

Finds were recovered from 17 different archaeological units (round silos, hearths, kilns). Three round silos can be attributed to Roman period, whilst one square shaped object with a stone hearth in one of the corners and an earthen house floor can be roughly dated to 9th to 10th century A.D. Occupation of the site continued in XIV-XV century A.D., as confirmed by the discovery of a above ground habitation object with a irregular, closely rectangular layout. Five new graves originating from the necropolis discovered in 2003 were also discovered and can be roughly dated to XV-XVIII century A.D.

Библиографија

Група аутора 1948. Заштитно ископавање код Панчева. *Музеји* 1: 53–95.

Đorđević, J., Đorđević, V. i Radičević D. 2005. New medieval archaeological researches in the region of Pančevo. *Banatica* 17: 262–267.

Ђорђевић, В. 2007. Сондажно истраживање локалитета Доњоварошка (Најева) циглана у Панчеву 2003. године. *Археолошки преглед – нова серија* 1: 50–54.